

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่กรมสามัญศึกษามีนโยบายส่งเสริมสุขภาพนักเรียนโดยการออกกำลังกายและเล่นกีฬานั้น ประกอบกับได้มีมติคณะรัฐมนตรี ตามหนังสือสั่งกัตนายกรัรัฐมนตรี ที่ นร 0202/ว (ล) 18392 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2533 ระบุให้สถานศึกษาจัดให้นักเรียนได้ออกกำลังกายด้วยการเล่นกีฬาเป็นประจำทุกวัน เพื่อสร้างสรรค์เยาวชนของชาติให้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการพัฒนาตนเองด้วยการกีฬา อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติในโอกาสต่อไป ซึ่งโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว แต่ในระหว่างการเรียนและเล่นกีฬาไม่ว่าชนิดใดมักจะมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ซึ่งอุบัติเหตุเหล่านั้นเกิดขึ้นจากสาเหตุที่ต่างกันไป และก่อให้เกิดการบาดเจ็บตั้งแต่บาดเจ็บเล็กน้อย จนถึงบาดเจ็บรุนแรงจนทำให้เป็นอันตรายถึงขั้นทุพพลภาพได้ ดังนั้นเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจึงจำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี

ในปัจจุบันนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี แต่จำนวนของบุคลากร-อุปกรณ์กีฬา และสถานที่เรียนหรือเล่นกีฬา ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักโดยเฉพาะบุคลากรที่ดูแลในเรื่องของการกีฬามีอยู่น้อยไม่เพียงพอหรือเหมาะสมกับปริมาณงาน และนอกเหนือจากภาระหน้าที่ในการสอนแล้วบุคลากรเหล่านั้นยังมีหน้าที่อย่างอื่นอีก เช่น งานบริหาร งานบริการต่าง ๆ ทำให้ไม่มีการจัดการหรือดูแลในเรื่องความปลอดภัยในขณะที่เรียนหรือเล่นกีฬาของนักเรียนเท่าที่ควร ประกอบกับการบริหารความปลอดภัยหรือการป้องกันอุบัติเหตุค่อนข้างเป็นเรื่องใหม่ที่ยังไม่มีใครทำการศึกษาอย่างจริงจัง

จากการนิเทศก์ติดตามผลการจัดกิจกรรมพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดกองการมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา ได้พบปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมพลศึกษาในประเด็นที่เมื่อนักเรียนได้รับบาดเจ็บทางการกีฬาของผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการรักษา ส่วนตัวของนักเรียนที่ประสบอุบัติเหตุก็จะมีสมรรถภาพทางกายลดลง หรือมีอาการบาดเจ็บเรื้อรัง ทุพพลภาพ ต้องเลิกเล่นกีฬาไปก็มี นอกจากนี้ยังพบว่า การบาดเจ็บที่เกิดขึ้นนั้นมักไม่ทราบสาเหตุ และขาดผู้ให้คำแนะนำที่ถูกต้อง (รายงานการวิจัย เรื่อง การป้องกันการบาดเจ็บทางการกีฬาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2538, หน้า 1) ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจ

การบาดเจ็บทางการกีฬาของคลินิกทางการกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่รายงานถึงการได้รับบาดเจ็บทางการกีฬา ระหว่างปี พ.ศ.2532-2537 พบว่า จากจำนวนรับบริการที่คลินิกทั้งหมดเป็นนักเรียนที่ได้รับบาดเจ็บทางการกีฬาถึงร้อยละ 66 และชนิดกีฬาที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บมากที่สุดเป็นกีฬาปะทะ ซึ่งพบมากที่สุดในกีฬาฟุตบอล วอลเลย์บอล และบาสเกตบอล ตามลำดับ ตำแหน่งของอวัยวะที่บาดเจ็บส่วนมาก คือ หัวเข่าและข้อเท้า ซึ่งในเรื่องของชนิดของกีฬาและตำแหน่งของอวัยวะที่บาดเจ็บนี้จากสถิติผู้บาดเจ็บทางการกีฬาของคลินิกบาดเจ็บทางการกีฬา การกีฬาแห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.2538-2540 จำนวน 2,350 ราย พบว่า การบาดเจ็บที่เกิดขึ้นจากกีฬาปะทะที่มากที่สุด คือ ฟุตบอล 256 ราย วอลเลย์บอล 210 ราย บาสเกตบอล 190 ราย ตำแหน่งอวัยวะที่บาดเจ็บมากที่สุด คือ หัวเข่า 615 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.1 หลัง 270 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.5 และข้อเท้า 265 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.3

ปัจจุบันโรงเรียนต่าง ๆ มักจะมีปัญหาอยู่เสมอ กรณีนักเรียนได้รับบาดเจ็บขณะที่กำลังแข่งขันหรือฝึกซ้อมกีฬา และขณะที่เรียนอยู่ในชั่วโมงพลศึกษา เป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ปกครองนักเรียนไม่พอใจ เพราะการที่นักเรียนบาดเจ็บนั้นอย่างน้อยก็ทำให้เสียการเรียน ดังนั้นเพื่อพิทักษ์ในเรื่องของความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการเล่นกีฬาโรงเรียนควรดำเนินการจัดการป้องกันอุบัติเหตุทางการกีฬาที่จะเกิดขึ้น และแก้ไขสาเหตุที่จะทำให้เกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ขึ้นในโรงเรียน และเน้นให้เกิดความตระหนักว่าปลอดภัยไว้ก่อนดีกว่าที่จะต้องมาเสียใจภายหลัง (พัชรากาญจนารัตน์, 2522, หน้า 125) และมีการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ของการเล่นกีฬา และการป้องกันอุบัติเหตุทางการกีฬาของทางโรงเรียน

ในหลักสูตรวิชาพลศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนกีฬา 27 ชนิด และหลักสูตรวิชาพลศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนกีฬา 20 ชนิด ซึ่งมีทั้งกีฬาปะทะ กีฬาไม่ปะทะ และกีฬาที่ใช้ความเร็วต่อเนื่อง ซึ่งเกือบทุกโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาฟุตบอล วอลเลย์บอล บาสเกตบอล และกรีฑา จึงทำให้มีสถิติการบาดเจ็บทางกีฬาของนักเรียน สอดคล้องกับการบาดเจ็บของนักเรียนที่มาใช้บริการที่คลินิกบาดเจ็บทางการกีฬาดมพลศึกษา และคลินิกของกีฬาแห่งประเทศไทย และมีการคาดคะเนแนวโน้มของการเกิดอุบัติเหตุทางการกีฬาจะเพิ่มขึ้นทุกปีการศึกษา Eloyd, Deaver และ Eastwood (อ้างใน ชาญชัย โพธิ์คลัง, 2533) ได้กล่าวไว้ในเรื่องของความปลอดภัยในการเล่นกีฬา และได้แสดงหลักฐานไว้ว่า หนึ่งในสามของอุบัติเหตุในโรงเรียนทั้งหมด คือ "อุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา"

มีข้อที่น่าสังเกตว่าเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นบ่อยครั้งที่พบว่าเหตุการณ์นั้นไม่น่าจะเกิดเพราะเป็นเรื่องที่สามารถป้องกันได้ แต่อาจจะเป็นเพราะการไม่มีการจัดการด้านความปลอดภัยหรือการป้องกันอุบัติเหตุอย่างเหมาะสม อีกทั้งกฎระเบียบต่าง ๆ ก็ไม่ได้ถูกนำมาใช้ รวมทั้งไม่มีผู้ควบคุมดูแลเอาใจใส่เรื่องความปลอดภัยอย่างจริงจัง ซึ่งในการจัดการด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพนั้น ฟลอริโอ แอลเลส แสตฟฟอร์ด (Florio Alles Strafford, 1979, pp.75-84) พบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ การบริการด้านความปลอดภัย การให้คำแนะนำหรือการสอนเกี่ยวกับความปลอดภัย และการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ปลอดภัยอุบัติเหตุ และ Edward Demming (อ้างในบรรจง จันทมาศ, 2542, หน้า 6-7) ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานเพื่อให้สำเร็จสมบูรณ์อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ เชื้อถืดและไว้ใจได้ การบริหารงานและกิจกรรมมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน 4 ขั้นตอนของกระบวนการทำงานที่เรียกว่า PDCA วงจรสู่ความสำเร็จ (Management Cycle) เป็นขั้นตอนที่จำเป็นต้องปฏิบัติต่อเนื่อง ไม่สิ้นสุดคือ P-Plan (การวางแผน) เป็นการจัดการด้านการวางแผนเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ D-DO (การลงมือทำหรือการปฏิบัติตามแผน) เป็นการจัดการดำเนินการด้านการป้องกันอุบัติเหตุ C-Check (การตรวจสอบหรือประเมิน) เป็นการติดตามตรวจสอบหรือประเมินแผนการป้องกันอุบัติเหตุ A-Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) เป็นการนำผลจากขั้นตอนการตรวจสอบมาดำเนินการต่อให้เหมาะสม ดังนั้นอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนย่อมแสดงถึงความผิดพลาดของระบบบริหารงานของสถานศึกษานั้นด้วย เพราะการส่งเสริมการป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียนผู้สอนมีอาจทำให้บรรลุเป้าหมายได้โดยลำพัง ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง

จากสภาพปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดเชียงใหม่กำลังประสบปัญหาหลายประการซึ่งทำให้การจัดการด้านการป้องกันอุบัติเหตุในการเรียนและเล่นกีฬาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แม้จะมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพการจัดการด้านการป้องกันอุบัติเหตุในการเรียน และการเล่นกีฬาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดเชียงใหม่ว่าเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้นำไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา และการลดอุบัติเหตุในการเรียนและการเล่นกีฬานักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาการจัดการและปัญหาด้านการจัดการ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการเรียนและการเล่นกีฬานักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยสุ่มจากประชากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา อำเภอละ 1 โรงเรียน จำนวน 22 โรงเรียน

ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาการจัดการเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการเรียนและการเล่นกีฬา และปัญหาด้านการป้องกันอุบัติเหตุของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. ด้านนโยบายและการวางแผนในการป้องกันอุบัติเหตุ

1.1 การกำหนดนโยบายในการป้องกันอุบัติเหตุ

1.2 การจัดการด้านการวางแผน การจัดการดำเนินการ การติดตามและประเมินผล

การแก้ไขปัญหา

2. การจัดการด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันอุบัติเหตุ

3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการดำเนินการเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ

4. การเสริมสร้างทักษะในการป้องกันอุบัติเหตุ

5. การให้บริการห้องพยาบาลของโรงเรียนในด้านการป้องกันอุบัติเหตุและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

6. ปัญหาด้านการจัดการเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การป้องกันอุบัติเหตุจากการเรียนและการเล่นกีฬา หมายถึง อุบัติเหตุใด ๆ ก็ตาม ที่มีผลมาจากการเรียนพลศึกษาหรือการเล่นกีฬา และทำให้เกิดการบาดเจ็บไม่ว่าผลนั้นจะมากหรือน้อยก็ตาม และเกิดผลเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ และค่าใช้จ่าย

การจัดการเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ หมายถึง กระบวนการ หรือวิธีการของผู้บริหาร หรืออาจารย์ที่นำมาใช้ในการดำเนินงานด้านการป้องกันอุบัติเหตุในการเรียนและการเล่นกีฬาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอละ 1 โรงเรียน ทั้งหมด 22 อำเภอ จำนวน 22 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ โรงเรียนแมริมวิทยาคม โรงเรียนพร้าวิทยาคม โรงเรียนไชยปราการ โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ โรงเรียนแม่อาวยวิทยาคม โรงเรียนสันทรายวิทยาคม โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม โรงเรียนสันกำแพง โรงเรียนสารภีพิทยาคม โรงเรียนหางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม โรงเรียนบ้านกาดวิทยาคม โรงเรียนจอมทอง โรงเรียนแม่แจ่ม โรงเรียนฮอดพิทยาคม โรงเรียนดอยเต่าวิทยาคม โรงเรียนอมก๋อยวิทยาคม โรงเรียนสะเมิงวิทยาคม โรงเรียนเวียงแหงวิทยาคม โรงเรียนแม่แตง โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนหรืออาจารย์ใหญ่ โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษา สุขศึกษา อาจารย์ฝ่ายพยาบาลหรืออาจารย์ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานอุบัติเหตุ

สภาพแวดล้อมที่ป้องกันอุบัติเหตุ หมายถึง การจัดสภาพในโรงฝึกพลศึกษา และสนามเล่น อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนและการเล่นกีฬาให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี

การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนได้ร่วมกันในการวางแผนและร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการเรียนและการเล่นกีฬา

การเสริมสร้างทักษะ หมายถึง การเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมในการป้องกันอุบัติเหตุที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งการเสริมสร้างทักษะจะประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะ

การให้บริการห้องพยาบาล หมายถึง วิธีการในการวางแผนจัดการเพื่อช่วยเหลือเบื้องต้นแก่นักเรียนที่ได้รับอุบัติเหตุจากการเรียนและการเล่นกีฬาในเบื้องต้น

กีฬา หมายถึง ชนิดกีฬาที่จัดขึ้นเพื่อให้เป็นสื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะ เพื่อให้เกิดสมรรถภาพทางกายและจิตใจที่ดี สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการแบ่งชนิดกีฬาเป็น 3 ประเภทตามความรุนแรงของกีฬาแต่ละชนิด (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2533) ดังนี้

1. กีฬาปะทะ
2. กีฬาไม่ปะทะ
3. กีฬาที่ใช้ความเร็วต่อเนื่อง

ตาราง 1 ประเภทกีฬาแบ่งแยกตามความรุนแรง

กีฬาปะทะ	กีฬาไม่ปะทะ	กีฬาที่ใช้ความเร็วต่อเนื่อง
บาสเกตบอล	แบดมินตัน	กรีฑา
มวยไทย	โบว์ลิ่ง	จักรยาน
มวยสากล	ยิมนาสติก	ว่ายน้ำ
ฟุตบอล	เทนนิส	ยกน้ำหนัก
ฮอกกี้	ยิงปืน	ทุ่มน้ำหนัก
ยูโด	เทเบิลเทนนิส	ขว้างจักร
รักบี้ฟุตบอล	ยิงธนู	การบริหารประกอบดนตรี
เบสบอล	เปตอง	
แชร์บอล	กอล์ฟ	
แฮนด์บอล		
เทควันโด		
มวยปล้ำ		
วอลเลย์บอล		
เซปักตะกร้อ		
ดาบสองมือ		
กระบี่		
ศิลปะการป้องกันตัว		

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบสภาพปัญหาและการจัดการเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการเรียนและการเล่นกีฬาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
2. เป็นแนวทางการจัดการและดำเนินงานเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการเรียนและการเล่นกีฬาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
3. เป็นแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจากการเรียนและการเล่นกีฬาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
4. เป็นแนวทางให้ผู้บริหาร หรืออาจารย์ นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องตระหนักถึงเรื่อง การป้องกันอุบัติเหตุจากการเรียนและการเล่นกีฬา
5. เป็นแนวทางและเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในการเรียนและการเล่นกีฬาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อไป